

Damocles boven zending en oecumene

Kees Haak - ND 3.12.2010

Een boek dat je nauwelijks zonder tranen kunt lezen. Het gaat over de, vaak trieste, geschiedenis van en ontwikkelingen rondom zending, oecumene en werelddiaconaat van de Protestantse Kerk Nederland. Het raakt tegelijk ook alle andere kerken en zendingsorganisaties.

Het boek is een vlammend protest tegen de bureaucratisering en managementcultuur die het buitenlandwerk in Nederland in een fuik lieten zwemmen. Een fuik die uitloopt op de overdracht van het PKN-werk aan het buitenlands ontwikkelingsbeleid van de Nederlandse overheid. Nog even, en het zwaard komt neer. Daarom is dit boek tegelijk een baken in zee. Verplichte literatuur voor iedereen die met zending en oecumene te maken heeft.

De rode draad is de vraag naar Gods bedoeling met de wereld en de rol van de kerk daarin, Gods zending, *Missio Dei*. Voor een goed verstaan: dat is dus allerhande werk in dienst van de vooruitgang van de (wereld)maatschappij, het opkomen voor het recht van kwetsbaren en behoud van de integriteit van de schepping. Binnen dat geheel is desnoods óók sprake van bekering van ongelovigen tot Christus en kerkplanting.

Deze brede visie op zending als *Missio Dei* maakt de kerk tot instrument van God voor komst van het Koninkrijk. Niet de kerk, zoals de vroegere opvatting, maar het Rijk is het doel van zending en oecumene.

bezinning

In het bezinnende deel wordt aandacht gevraagd het belang van omgaan met de Bijbel om in de verwarring Gods barmhartigheid te vinden, zijn toewending naar mensen die 't verpest hebben, het gebed van Jezus te bidden, zelf leerling van Jezus te blijven. In drie 'Thomasthesen' wordt het

tegendraadse karakter van het evangelie met de huidige wereld van management en calculatie uitgetekend, inclusief enkele verwerpingen, waaronder de gedachte dat de gemeente de 'waarheid' zou hebben. In 1 Tessalonicenzen liggen 'eschatologische grondwoorden', ontmoeting, gericht en hoop, te wachten op hergebruik om de werkelijkheid van de relatieloosheid te ontmaskeren. Een reflectie op het meesterwerk van Kraemer (1888-1965) levert aanzetten tot realiteitszin (Gods Rijk is er nog niet), erkenning van Gods werk *in* de geschiedenis, ontwikkelen van een gehoorzaamheidstheologie, en ruimte geven aan de wereldkerk tegenover westers, kerkistisch en confessionalistisch denken. De PKN moet, volgens Jongeneel, bewogen en doelgericht vooruitzien met behulp van migrantenkerken.

geschiedenis

In het tweede deel vallen de klappen. Een review van de laatste vijftien jaar beschrijft de drie fasen waarbinnen het beleid van Samen op Wegkerken en PKN is vastgelopen. Het missionaire werk loopt aan de leiband van de overheid (ICCO), partners overzee zijn afnemers, het dienstenbureau – 'een vaste burcht werd ons beleid' – is autonoom ten opzichte van de Synode, en er is geen band meer met de plaatselijke gemeenten. Door toe te geven aan management, effectiviteitsnormen en *fund raising* bij derden is elke spiritualiteit en christelijk élan van tafel geveegd. Het boek spreekt over de 'teloorgang van het missionair gehalte van de kerk in het buitenlandbeleid'. Er zijn weer missionaire ontmoetingen nodig om wereldwijd te leren denken. Pas in de internationale interculturele leerschool kan een kerk haar eigen plaats relativeren en hervinden. De toekomst van de *Missio Deo* zal meer bij de mensen liggen dan bij de kerken.

buitenlandse ervaringen

In deel drie en vier worden zeven verhalen uit het internationale gebied en het Bijbelvertaalwerk bereflecteerd. De verandering van zending naar oecumene, geschiedenis en ontwikkeling van partnerrelaties (in Ghana), de valkuil van de blijvende verantwoordelijkheid van de 'moederkerk' op het zendingsveld, de verwarring die blijft bestaan in de ongelijke verhoudingen van rijk en arm (*global rift*), de helende missio van de kerk, onder andere ook in de aanvaarding en begeleiding van aids/hiv-patienten.

Er wordt gepleit voor een nieuwe katholiciteit. Het Westen heeft niet langer het (alleen)recht op het christendom. De kerken in andere continenten gaan hun eigen weg. Net zo goed als de migrantenkerken in Nederland. Er ontstaan nieuwe netwerken. De kerken zoeken nieuwe inspiratiebronnen. Intercultureel Bijbellezen brengt mensen dicht bij elkaar, ook als de Bijbel totaal verschillend wordt uitgelegd en 'verstaan'. Een beschouwing van honderd jaar gereformeerde zending in Indonesië komen de drie gemiste kansen aan bod: de kwestie Sadrach, de omslag in de Tweede Wereldoorlog (Kwitang en Eindhoven, 1947/8), en decentralisatiebeleid buiten de Indonesische kerken om. Nederland wilde haar 'zending' behouden en verloor haar zusterkerken.

De analyse van de Bijbelvertaling van ds. Saragih (1888-1968) in de Simalunguntaal (Batak) biedt een helder inzicht in de eigen inbreng van de vertaler. In de vertaling van de Godsnaam en de wereld van de geesten verbond Saragih de Simalungun-religiositeit met de Bijbelse begrippen. Daarachter lag de suggestie dat de Bijbelse God al aanwezig was in de aanbidding van de voorouders.

belang

In de zoektocht van het boek wordt veel achteromgekeken.

Geschiedenissen die bedroefd en de

(Westerse) christenen beschaamd maken.

Hoeveel eigenbelang prevaleerde niet boven dat

van de partnerkerken? De weg naar de toekomst

wordt echter minder scherp getekend. Veel blijft

zoeken, afwachten, experimenteren. Het is dan

wel de vraag of het onhistorisch, modieus en

intercultureel Bijbellezen dat in het boek wel vaak

wordt gehanteerd en gepropageerd echt een

uitweg uit de impasse kan zijn. Het ontbreken van

een grondige analyse van de omslag van de

klassieke zending naar de *Missio Dei* kon wel eens

de achilleshiel van oecumenische relaties van

Christus' leerlingen tussen de volken zijn.

Al uw leerlingen tussen de volken.

Op zoek naar de missionaire

roeping van de Protestantse

Kerk in Nederland anno 2010

Jaap Breetvelt en Philip Quarles

van Ufford (red.). Uitg. Boekencentrum,

Zoetermeer 2010.

300 blz. € 19,90